

สรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนานาอนามัยสิ่งแวดล้อมพื้นที่โครงการพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติ

ปีงบประมาณ 2564

(ประเด็นงาน: การพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำบริโภคโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร)

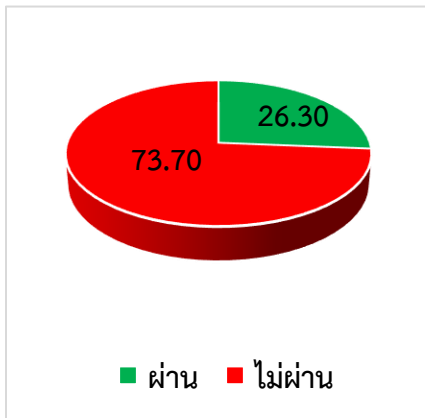
ความสำคัญ/ที่มาของโครงการ

ตามเป้าหมายแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กำหนดให้มีการจัดหาน้ำสะอาดสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDG 6 เป็นการลดความเหลื่อมล้ำในด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่ทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางควรได้รับอย่างทั่วถึง แต่การดำเนินงานปัจจุบันยังพบปัญหาคือโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ยังขาดการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาด มีการปนเปื้อนเชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมต่างๆ ขาดแคลนน้ำดื่มในช่วงหน้าแล้ง บุคลากรของโรงเรียนขาดความรู้ในการจัดการน้ำดื่ม กรมอนามัย โดยสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่เด็กนักเรียนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ต้องมีน้ำดื่มสะอาดเพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ส่งเสริมการเติบโตและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

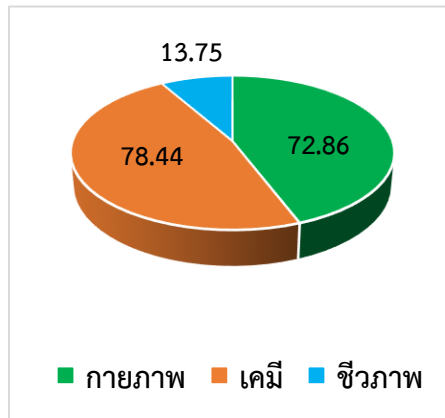
ผลการดำเนินงานพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำบริโภคของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร

ปีงบประมาณ 2564 สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำร่วมกับศูนย์อนามัย สุ่มเฝ้าระวังเก็บตัวอย่างน้ำบริโภค ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการกรมอนามัย ตามเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ กรมอนามัย พ.ศ. 2563 จากจุดบริการ น้ำดื่มของเด็กนักเรียน จำนวน 339 แห่ง (ร้อยละ 38.44) จำนวน 365 ตัวอย่าง พบว่า ผ่านมาตรฐานฯ จำนวน 96 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 26.30 โดยผ่านมาตรฐานด้านเคมีมากที่สุด รองลงมาคือด้านกายภาพ และด้านชีวภาพ คิดเป็นร้อยละ 78.44, 72.86 และ 13.75 ตามลำดับ และจุดล้างหน้าแปรงฟัน จำนวน 308 แห่ง (ร้อยละ 34.92) จำนวน 322 ตัวอย่าง พบว่า ผ่านมาตรฐานฯ จำนวน 53 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 16.46 โดยผ่านมาตรฐานด้าน เคมีมากที่สุด รองลงมาคือด้านกายภาพ และด้านชีวภาพ คิดเป็นร้อยละ 65.06, 64.69 และ 9.67 ตามลำดับ รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 1 และ 2

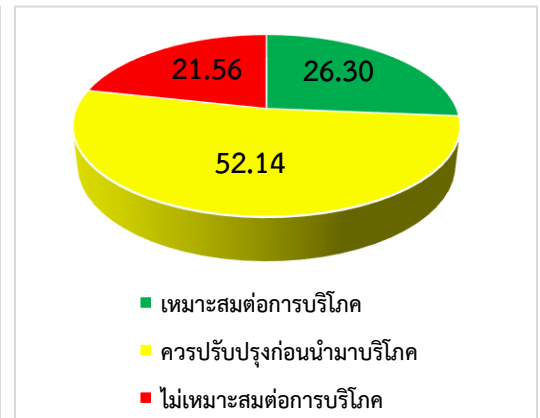
แผนภูมิที่ 1 ผลการสุ่มเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภค (จุดน้ำบริการน้ำดื่มของเด็กนักเรียน) ที่ผ่านมาตรฐาน



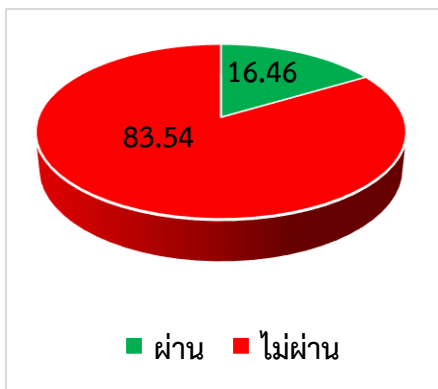
ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค
แผนภูมิที่ 2 ผลการสุ่มเฝ้าระวัง
คุณภาพน้ำบริโภค (จุดล้างหน้า แปรงฟัน) ที่ผ่านมาตรฐานฯ



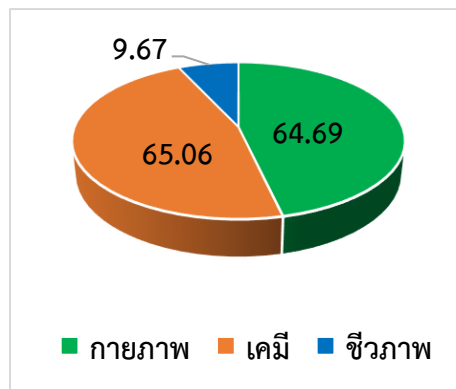
ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค
ที่ผ่านมาตรฐานฯ แบ่งตามด้าน



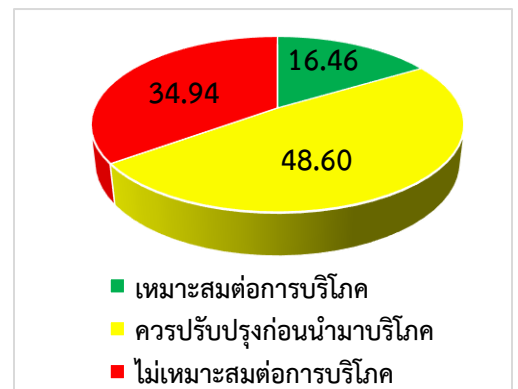
ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค
จำแนกตามความเหมาะสมต่อการ
บริโภค



ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค



ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค
ที่ผ่านมาตรฐานฯ แบ่งตามด้าน

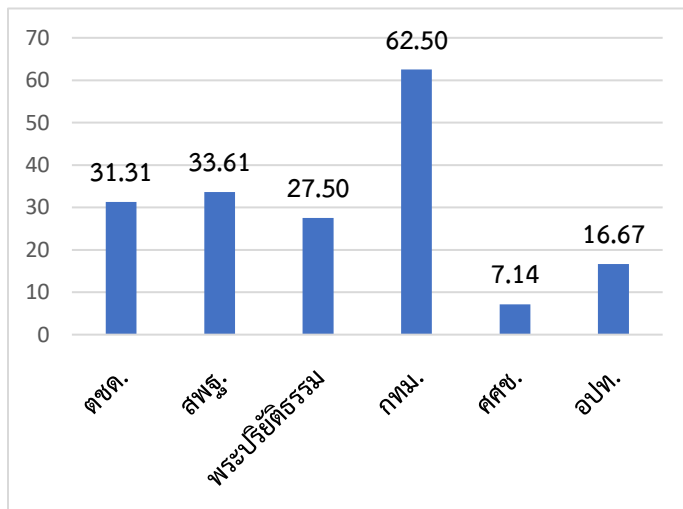


ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค
จำแนกตามความเหมาะสมต่อการ
บริโภค

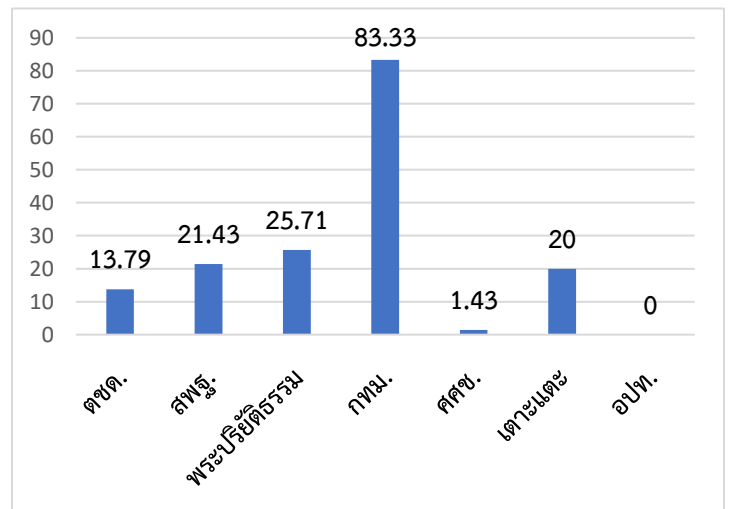
ผลการดำเนินงานการจัดการคุณภาพน้ำบริโภค แบ่งตามต้นสังกัด

เมื่อพิจารณาคุณภาพน้ำบริโภคที่เก็บ ณ จุดบริการน้ำดื่มของโรงเรียน แยกรายสังกัดของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) ผ่านมาตรฐานมากที่สุด รองลงมาคือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศศช.) คิดเป็นร้อยละ 62.50, 33.61, 31.31, 27.50, 16.67 และ 7.14 ตามลำดับ และเก็บ ณ จุดล้างหน้าแปรงฟัน พบว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) ผ่านมาตรฐานมากที่สุด รองลงมาคือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศศช.) และโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 83.33, 25.71, 21.43, 20.0, 13.79, 1.43 และ 0 ตามลำดับ รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ผลการสุ่มเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคที่ผ่านมาตรฐานฯ แบ่งตามต้นสังกัด



ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค (จุดบริการน้ำดื่ม) ที่ผ่านมาตรฐานฯ



ร้อยละคุณภาพน้ำบริโภค (จุดล้างหน้า แปรงฟัน) ที่ผ่านมาตรฐานฯ

จากผลการสุ่มเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคของโรงเรียน จะเห็นได้ว่า คุณภาพของน้ำบริโภคที่ไม่ผ่านมาตรฐาน นอกจากสาเหตุจากการขาดการบำรุงรักษา ไม่ทำความสะอาดเครื่องกรองน้ำ ไม่เปลี่ยนไส้กรองน้ำตามระยะเวลาที่กำหนด เพราะไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อไส้กรองน้ำแล้ว ส่วนหนึ่งเกิดจากคุณภาพน้ำดิบ เช่น น้ำประปาหมู่บ้าน ที่ไม่ได้มาตรฐานด้วย

ผลการดำเนินงานตามกรอบ PIRAB

PIRAB	ผลการดำเนินงาน
P	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสานกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เพื่อการสนับสนุนเครื่องกรองน้ำ ใส่กรองน้ำ วัสดุวิทยาศาสตร์ แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 2. ขอสนับสนุนทุนจาก WHO เพื่อการพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำแก่ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศศช.)
I	<ol style="list-style-type: none"> 1. สนับสนุน Clip วิดีโอ เรียนรู้ด้วยตนเองประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - การล้างทำความสะอาด Back wash ระบบกรองน้ำ การล้างตู้กดน้ำดื่ม ถึงสำรองน้ำดื่ม - การตรวจการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำ ด้วยชุดทดสอบ อ 11 - การตรวจปริมาณคลอรีนอิสระคงเหลือในน้ำ ด้วยชุดทดสอบ อ 31 - การเก็บตัวอย่างสุ่มเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคน้ำทางห้องปฏิบัติการ 2. จัดทำ Map แสดงผลคุณภาพน้ำ
R	การสุ่มเฝ้าระวังคุณภาพน้ำอุปโภค – บริโภคอ้างอิงเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้ กรมอนามัย พ.ศ. 2563
A	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำ Map แสดงผลคุณภาพน้ำอุปโภค-บริโภคโรงเรียน กพต. ปี 2560 – 2562 2. สำรองสถานการณ์การจัดการน้ำ สุขาภิบาล และสุขอนามัย (WASH) โรงเรียน กพต. เพื่อการพัฒนางานและรายงาน WHO 3. สรุปผลการดำเนินงานการจัดการคุณภาพน้ำ อุปโภค - บริโภคโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร
B	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาศักยภาพครู แก่นนำนักเรียน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 322 แห่ง 651 คน 2. สนับสนุน Clip วิดีโอ เรียนรู้ด้วยตนเองประกอบ ด้วยเรื่อง <ul style="list-style-type: none"> - การล้างทำความสะอาด Back wash ระบบกรองน้ำ การล้างตู้กดน้ำดื่ม ถึงสำรองน้ำดื่ม - การตรวจการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำ ด้วยชุดทดสอบ อ 11 - การตรวจปริมาณคลอรีนอิสระคงเหลือในน้ำ ด้วยชุดทดสอบ อ 31 - การเก็บตัวอย่างสุ่มเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคน้ำทางห้องปฏิบัติการ

ปัญหาอุปสรรค

1. งานพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่โครงการพระราชดำริไม่เป็นตัวชี้วัดกรมอนามัย ทำให้เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานระดับพื้นที่
2. การแก้ไขปัญหาการจัดการคุณภาพน้ำของโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากรที่รับผิดชอบงาน ทั้งหน่วยงานสาธารณสุขและหน่วยงานต้นสังกัด การขาดการบำรุงรักษาระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำ
3. องค์กรความรู้เรื่องการจัดการระบบ และการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำบริโภคของครู ผู้ดูแลระบบน้ำของโรงเรียน และบุคลากรในพื้นที่ไม่เพียงพอ
4. ครูที่รับผิดชอบการจัดการคุณภาพน้ำที่ผ่านการอบรมแล้ว โยกย้ายโรงเรียน ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง

ปัจจัยความสำเร็จ

1. กระทรวงสาธารณสุขให้ความสำคัญกับการพัฒนางานโครงการพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติ
2. มีการบูรณาการงานพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำจากหน่วยงานหลายหน่วย
3. ครูดูแลระบบน้ำของโรงเรียนมีองค์ความรู้ มีความตระหนัก และให้ความสำคัญกับการจัดการ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในปีถัดไป

1. พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนถิ่นทุรกันดาร ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานสาธารณสุขและหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร
2. ประสาน สนับสนุน และติดตามการดำเนินงานการจัดการจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่โครงการพระราชดำริพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พื้นที่รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน และโรงเรียน กพด.
3. พัฒนาโรงเรียน กพด. ต้นแบบ ด้านการจัดการคุณภาพน้ำ 123 แห่ง
4. สนับสนุนวัสดุวิทยาศาสตร์ เช่น Reagent สำหรับเครื่อง DR900 (บาง ศอ.) เพื่อการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ และชุดทดสอบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (อ 11) เพื่อให้ครูและนักเรียนตรวจเฝ้าระวังคุณภาพน้ำเบื้องต้นด้วยโรงเรียนเอง ภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง รายงาน ศอ. และโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำอย่างยั่งยืน
5. เน้นการพัฒนาศักยภาพครู นักเรียนแกนนำ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ด้านการพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำ แบบออนไลน์
6. ขับเคลื่อนงานการจัดการสุขาภิบาลอาหาร โรงเรียน โรงครัว โรงอาหารของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร
7. กองแผนงานควรนำผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคไปวิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องตามบทบาทภารกิจ

ภาพกิจกรรม



ภาคผนวก

จำนวนโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.)

ลำดับที่	สังกัด	จำนวน
1	กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) - โรงเรียนประถมศึกษา - โรงเรียนขยายโอกาส - โรงเรียนมัธยมศึกษา	220 214 4 2
2	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	223 203 20
3	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศศช.)	282
4	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (ปอเนาะ)	20
5	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ปริยัติธรรม)	69
6	สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร	29
7	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - โรงเรียนประถมศึกษา - ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ	39 9 30
รวม		882